

SAARDE VALLAVALITSUS

SELETUSKIRI SAARDE VALLA 2023. AASTA EELARVE JUURDE

Saarde valla 2023. aasta eelarve koostamise aluseks on „Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus“ (KOKS), „Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus“ (KOFIS) ja Saarde valla õigusaktid. Vastavalt eelarve koostamise lähtealustele on vallavalitsuse põhieesmärk eelarve kaudu tagada tingimused valla sotsiaalmajanduslikuks stabiilsuseks ja jätkusuutlikuks arenguks. Valla hallatavad asutused, mittetulundustegevuseks toetust taotlevad isikud ja valdkondade eest vastutajad esitasid oma taotlused 2023. aastal kavandatavate tegevuste kohta.

Ülevaade Eesti majanduskeskkonnast

Ülevaate tegemisel on aluseks Rahandusministeeriumi 2022. aasta suvine majandusprognoos.

Kuni viimase ajani on Eesti majandusnäitajad olnud head – keskmise palga ja hõive kasv kiire, tarbimine ning tööstustoodang ja eksport tugev. Samas on kindlustunne nii Eestis kui ka kogu Euroopa Liidus sügisest alates stabiilselt nõrgenenud ja langenud tasemele, kus mõningane majanduslangus selle aasta teises pooles on paljudes riikides ilmselt vältimatu.

Ülikiire hinnatõus kiirendab küll palgakasvu, kuid elanike ostujõud väheneb 2022. aastal siiski oluliselt. See on sõja hind. Tööturul sõda olulist tagasilööki kaasa ei too – hõive kasvab 2022. aastal pea 3% ja edaspidi tagasihoidlikult, seoses põgenike tööturule jõudmisega. 11% palgakasv sellel aastal taandub 7% juurde järgmisel ja jääb edaspidi 4-5% juurde.

Tarbijahindade kasvutempo tipp peaks jääma sügiskuudesse, 2023. aasta kevadel taandub inflatsioon ühekohaliseks ning aasta lõpus marginaalseks. See kehtib eeldusel, et kevadel pöörduvad energiahinnad langusesse nagu oodatakse tulevikutehingutes ja uusi üllatusi energiakandjate kättesaadavuses ei tule.

Eratarbimist tervikuna suudetakse säästude kasutamise hinnaga hoida 2022. aastal napilt eelmise aasta tasemel, kuid mitte kõikidel leibkondadel ei õnnestu sundkulude katmise järel tarbida endises mahus ka mittehädapäraseid kaupu ja teenuseid. Investeeringud langevad 2022. aastal mulluse ühekordselt kõrge võrdlusbaasi tõttu, kuid neid pärsib ka ülikiire ehituse hinnatõus.

Seni tugeva välisnõudluse toel kiirelt kasvanud ekspordi kasv aeglustub oluliselt, toetudes rohkem teenustele. Eesti kaupade eksport Venemaale on vähenemas ning see suundumus jätkub ka aasta teisel poolel.

Kokkuvõttes aeglustub Eesti majandus 2022. aasta teises pooles oluliselt. 2022. ja 2023. aasta keskmisena peaks SKP kasv jääma siiski kergelt positiivseks ning kiirenema 2024. aastal 3%ni.

Käeoleva aasta eelarvepositsioon on tugevalt mõjutatud Venemaa-Ukraina sõjast, eelarvepuudujääk ulatub 1 miljardi euronni ehk 2,7%ni SKP-st.

Kulude tase kasvab sõja mõjust tingituna kõikidel valitsussektori tasanditel. Suurim koormus lisakulude kandmisel jääb riigieelarvele, kuhu lisandub energiajulgeolekuga, kaitseinvesteeringutega ning põgenikega seotud kulusid.

Valitsussektori võlakoormus kasvab defitsiidi tulemusel sel aastal 18,8%ni SKP-st.

Tabel 1. Majandusnäitajate prognoos

Nimetus	2022	2023	2024	2025	2026
SKP aastakasv %	1,0	0,5	3,0	2,5	2,0
Tarbijahinnaindeks	19,5	6,7	1,0	1,5	1,9
Töötuse määr	6,0	6,4	6,1	6,0	6,0
Hõive	2,9	0,5	0,2	0,1	0
Keskmine brutopalk	1718	1845	1936	2026	2117
Keskmise brutopalka kasv	11,0	7,4	5,0	4,6	4,5

Allikas: Rahandusministeeriumi suvine majandusprognoos 2022

Saarde valla eelarve koostamisel on lähtutud seisukohast, et põhitegevuse kulude planeerimisel tuleb eelkõige arvestada kütte- ja elektrihindade tõusuga ning muud majanduskulud ei tohi tõusta. Tööjõukulude planeerimisel on arvestatud alampalga ja haridustöötajatele kehtestatud palgamäärade muutustega ning valla asutustele on planeeritud 10%ne palgatõus.

Eelarve koostamisel on järgitud valla arengukava.

Eelarve koostatakse tekkepõhiselt. Tekkepõhises eelarves kajastatakse tehingud vastavalt nende toimumisele, sõltumata sellest, millal nende eest raha laekub või välja makstakse. Eelarve on viieosaline: põhitegevuse tulud, põhitegevuse kulud, investeerimistegevus, finantseerimistegevus ja likviidsete varade muutus. Peale nimetatud osade jagatakse põhitegevuse kulud ja investeerimistegevuse väljaminekud tegevusalade järgi.

Saarde valla eelarve põhitegevuse tulude kogumaht 2023. aastaks on kavandatud 8 294 590 eurot ning **põhitegevuse kulude kogumaht** on 8 066 238 eurot. Põhitegevuse tulemit ehk põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on 228 352 eurot. Põhitegevuse tulemi positiivsus on oluline, kuna vastasel juhul tuleks osa korrapäraseid kulusid katta ühekordsetest vahenditest nagu vara müük, ning selline olukord ei ole jätkusuutlik. Põhitegevuse tulemi lubatav väärtus aruandeaasta lõpu seisuga on null või positiivne. Põhitegevuse tulemit mõjutab 2023. aasta investeerimisvõimetus.

Investeerimistegevuse summa kokku (tähistatakse negatiivse tulemiga) on -1 808 300 eurot. Vahe kaetakse positiivse põhitegevuse tulemi, laenu ja likviidsete varade jäägi arvelt.

Eelarve tulemiks nimetatakse põhitegevuse tulude eelarveosa kogusumma ja põhitegevuse kulude eelarveosa kogusumma vahet, millele on liidetud investeerimistegevuse eelarveosa kogusumma. 2023. aasta eelarve tulemit jääb sarnaselt 2022. aasta eelarve tulemile negatiivseks.

Finantseerimistegevus on 902 600 eurot ja **likviidsete varade muutus** -677 348 eurot.

Põhitegevuse tulud

Tulud jaotatakse majandusliku sisu järgi järgmisteks liikideks: maksutulud, kaupade ja teenuste müük, toetused ja muud tegevustulud.

Maksutulud moodustavad Saarde valla 2023. aasta põhitegevuse tuludest 51,9%. Maksudena laekuvad vallaeelarvesse üksikisiku tulumaks, maamaks, reklaamimaks.

Kõige suurem tuluallikas maksutuludes on **füüsilise isiku tulumaks** – kavandatud laekumine kokku 3 900 000 eurot, mis laekub tulumaksuseaduse alusel. Tulumaksu kogub Maksu- ja Tolliamet, mis edastab füüsiliselt isikult saadud tulumaksust 2023. aastal 11,96% kohalikule omavalitsusele.

Maamaksutulu on planeeritud 402 000 eurot. Saarde vallas on ligi kolmandik pindalast maatükid, mis on kaitsealad, sihtkaitsevööndi maa, püsielupaikade sihtkaitsevööndi maa, piiranguvööndi maa, hoiualade maa. Eelpool nimetatut on kas maamaksust vabastatud või maksustatud 50% ulatuses. Vastavalt vallavolikogu otsusele on maamaksu üldmäär 2023. a 2,5% ja põllumajandusmaalt 2,0%.

Kaupade ja teenuste müügitulud moodustavad eelarvetuludest 8,9%.

Riigilõivude planeerimisel on arvestatud eelmiste perioodide laekumisi.

Laekumine haridusasutuste majandustegevusest real kajastuvad tulud lasteaia vanemate poolt tasutavatest kohamaksudest, toidurahadest, samuti ka teistelt omavalitsustelt laekuvad koolide ja lasteaedade kohamaksud.

Muusikakooli õppemaks on planeeritud vastavalt õpilaste arvule, samuti on tuludes teistelt omavalitsustelt laekuv osa.

Kultuuriasutuste tulude reale on planeeritud Kilingi-Nõmme klubi, Surju Rahvamaja ja Tali Seltsimaja tegevusest saadavad laekumised (kino, kontserdid, meelelahutusüritused, ruumide rent, suveaia rent).

Reklaamitulude reale on planeeritud „Saarde Sõnumites“ ilmunud reklaami eest arvestatud tasud.

Sporditegevuse tulude reale on planeeritud Kilingi-Nõmme Spordihoone ning Tihemetsa Huvija Spordikeskuse tegevusest saadavad laekumised. Suviste laagrite korraldamisest tulusid eelarvesse planeeritud pole.

Koduteenuse tulude real kajastuvad hooldatavate omaosalused.

Laekumine sotsiaalasutuste majandustegevusest real kajastuvad hooldekodu tulud kohamaksudest, sh hoolealuste omaosalus ja vastavate omavalitsuste toetused kohamaksude tasumiseks.

Laekumine sotsiaaltranspordist reale on planeeritud sotsiaaltranspordi kasutavate klientide omaosalus.

Erivajadustega inimeste hoolekande tulude real kajastuvad Sotsiaalkindlustusametilt lepinguga laekuvad summad.

Tulud elamu- ja kommunaalmajandusest real kajastuvad Jaamaküla sauna tulud.

Üüri- ja renditulude real kajastuvad vallale kuuluvates hoonetes ruumide ja eluruumide kasutamisest laekuvad tulud, samuti vee- ja elektrimüügi vahendamisest saadavad tulud.

Muu toodete ja teenuste müügi all kajastuvad tulud paljundusest, mitmesuguste trükiste müük ja muud tulud, mis ei kvalifitseeru eelnevate tuluridade all.

Toetused moodustavad vallaeelarve põhitegevuse tuludest 38,9%.

Tasandusfondist raha eraldamise aluseks on arvestusliku keskmise tegevuskulu ja arvestuslike tulude vahe (summad täpsustuvad riigieelarve vastuvõtmise järel).

Toetusfondis on hariduskulude eraldised, koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetused, toimetulekutoetused, rahvastikutoimingute kulude hüvitus, raske- ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus, kohalike teede hoiu toetus, matusetootus, asendus- ja järelhoolduse teenuse toetus, pikaajalise hoolduse toetused, kõrgeenenud kuludega toimetulemise toetus. Toetusfondi eraldised, sh ka huvihariduse ja -tegevuse toetus täpsustuvad pärast riigieelarve vastuvõtmist.

Eelarvesse on planeeritud ka Haridus- ja Teadusministeeriumilt saadav õpilaskodu toetus 32 800 eurot ning sõjapõgenike lastele hariduse tagamise toetus 62 266 eurot.

Siseministeeriumilt on toetus projektile „Kodud tuleohutuks“ summas 7300 eurot ja kriisivalmisoleku toetust 30 480 eurot.

Kultuuriministeeriumilt toetus Surju Rahvamajale tantsu- ja koorijuhi tööjõukuludeks 9200 eurot.

Kaitseministeeriumilt lepinguline toetus seoses Kikepera laskeväljaga summas 9 766 eurot.

Koolipiima ja koolipuuvilja toetuseks on planeeritud 3800 eurot.

Tervise Arengu Instituudilt on planeeritud 4500 eurot projekti „Imelised aastad“ jätkamiseks.

Riigieelarvest finantseeritakse raamatukogudele teavikuid 9128 euro eest.

Muud tegevustulud moodustavad eelarvetuludest 0,3%.

Keskkonnatasud on planeeritud toetudes eelneva perioodi laekumistele.

Muude tulude reale on planeeritud kohtutäituri kaudu saadud kahjuhüvitised ja muud vahendid summas 1800 eurot.

Põhitegevuse kulud

Saarde valla 2023. aasta eelarve põhitegevuse kulud jagunevad:

- Üldised valitsussektori teenused
- Avalik kord ja julgeolek
- Majandus
- Keskkonnakaitse
- Elamu- ja kommunaalmajandus
- Tervishoid
- Vaba aeg, kultuur, religioon
- Haridus
- Sotsiaalne kaitse

Kulud on majandusliku sisu järgi jaotatud järgmiselt: tööjõukulud, majandamiskulud ja toetused. Suurima osakaaluga on tööjõukulud, mis moodustavad põhitegevuse kuludest 60,8% (2022. a 61,0%). Järgnevad majandamiskulud 32,2% (2022. a 33,3%) ja tegevuskulude toetuste osakaaluks on 7,0% (2022. a 5,7%).

Üldiste valitsussektori teenuste osakaal 2023. aasta põhitegevuse kuludest on 11,3% (2022. a 12,3%) ja siia alla kuuluvad volikogu, vallavalitsuse, liikmemaksude ja ühistevõime kulud, üldplaneering. Samuti on selles osas planeeritud reservfond.

Volikogu tööjõukuludes kajastuvad volikogu 15 liikmele makstavad hüvitused ja volikogu komisjonide liikmetele arvestatud tasud koos maksudega. Majanduskuludesse on planeeritud büroo-, esindus- ja koolituskulud ning IT kulud.

Vallavalitsuse tööjõukulude real kajastuvad ametnike, teenistujate ja töötajate tasud koos maksudega.

Majandamiskuludesse on planeeritud administreerimiskulud, lähetused, koolitused, vallamaja hoone ja Surju teeninduspunkti ülalpidamiskulud, valla sõidukite ülalpidamiskulud, IT-alased kulutused, kulutused inventarile, sümbolikale. Majanduskuludesse on planeeritud ka 6900 eurot generaatori valmiduse loomiseks. Täiendavalt on planeeritud Kilingi-Nõmme keskväljaku arhitektuurivõistluse preemiateks 25 000 eurot.

Reservfond on vajalik ettenägematute kulude katmiseks.

Üldplaneeringu koostamiseks on planeeritud 39 000 eurot.

Liikmemaksu ja ühistegevuse kulude real kajastuvad Pärnumaa Omavalitsuste Liidu, Eesti Linnade ja Valdade Liidu, Rohelise Jõemaa Koostöökogu, Pärnu Lahe Partnerluskogu liikmemaksud ja mitmesugused ühistegevuseks suunatud vahendid.

Avaliku korra ja julgeoleku osakaal kuludest on 0,0% (2022. a 0,1%).

Muu avaliku korra reale on planeeritud vahendid videovalvesüsteemi püsikuludeks.

Majanduse kulude osakaal on 3,9% põhitegevuse kuludest (2022. a 4,2%).

Ettevõtluse arengu toetuse real kajastuvad valla ettevõtjatega seotud kulutused (koolitused, tunnustused).

Maakorralduse reale on planeeritud maaküsimustega seotud kulutused (katastriüksuste moodustamine, õigusabi, IT kulutused, tarkvara hooldus jm), maakorraldaja kasutuses oleva sõiduauto ülalpidamiskulud, koolituskulud.

Metsamajanduse reale on planeeritud Levalohu metsakultuuride hooldamine.

Teede ja tänavate korrashoiu reale on majandamiskuludesse planeeritud valla teede ja tänavate hooldusega seotud kulutused (lumetõrje, hõõveldamine, tolmuwabaks muutmine, kruusa ja killustiku vedu, teeservade hooldus, truupide hooldus jne).

Bussijaama real on valla territooriumil olevate bussiootepaviljonide ülalpidamis- ja hoolduskulud.

Keskkonnakaitse osakaal põhitegevuse kuludest on 2,0% (2022. a 2,1%).

Jäätmekäitluse reale on planeeritud jäätmete kogumise, ohtlike jäätmete kogumise, kevadise suurpuhastuse korraldamise kulud ja ka prügikonteinerite remont ning asendamine. Samuti on planeeritud jäätmejaama tegevuskulud.

Avalike alade puhastuse alla kuulub tänavate, parkide jm avalike alade puhastus sh olmeprügi kogumine.

Haljastuse majandamiskuludesse on planeeritud heakorratööd Kilingi-Nõmme linnas, Tali asula, Surju küla ja muude avalike haljasalade hoolduskulud, lilled tänavatele ja haljasaladele, puude lõikused, ohtlike puude raie jm.

Elamu- ja kommunaalmajanduse osakaal põhitegevuse kuludest on 2,3% (2022. a 4,2%).

Tänavavalgustuse real on kajastatud elektrikulu tänavavalgustusele, tänavavalgustusrajatiste jooksev remont ja hooldus.

Kalmistute majandamiskuludeks on planeeritud vahendid kalmistutarkvarale ja kalmistuste korrashoiuks. Toetused tegevuskuludeks on määratud Saarde Kommunaal OÜ-le kalmistute halduskuludeks.

Linnasauna majandamiskulude reale on planeeritud hoone ja kinnistu ülalpidamiskulud.

Jaamaküla sauna (tegutseb ühtlasi ka päevakeskusena) tööjõukuludesse on planeeritud teenindaja-koristaja töötasud koos maksudega. Majandamiskuludesse on planeeritud sauna ülalpidamiskulud. Täiendavalt on planeeritud 1300 eurot uue küttekeha soetamiseks.

Muude elamu- ja kommunaalmajanduse majandamiskuludesse on planeeritud hulkuvate loomade ja varjupaiga kulud, purskkaevu, pargipinkide, valla veekogudega seotud kulutused, kopratammide likvideerimise, suveaiaga seotud kulutused, jõulukuusk ning jõulutulede kulud, osaliselt Tali teeninduspunkti korrashoiu- ning küttekulud.

Elamumajanduse halduse majandamiskulude real kajastuvad vallale kuuluvate hoonete ja kinnistute ülalpidamiskulud.

Tervishoiu osakaal põhitegevuse kuludest on planeeritud 0,1% nagu eelneval perioodil.

Ambulatoorsete teenuste real majandamiskuludes kajastuvad Surju Tervisekeskuse ja ka Kilingi-Nõmme Perearstikeskuse korrashoiukulud, toetus on planeeritud Mai Apteegile.

Vaba aja, kultuuri, religiooni osale on planeeritud 9,2% põhitegevuse kuludest (2022. a 10,8%). **Spordiklubide** reale on planeeritud vahendid spordiklubide SK Saarde, Võimlemisklubi GITHA, Pärnumaa Maleklubi, SK Vaablane, JK Poseidon, Surju Spordiklubi toetamiseks. Jaotamiseks komisjonile on kavandatud 8520 eurot. Treeneritoetus Võimlemisklubi Githale on 3240 eurot ja maleklubile 3240 eurot. Võimlemisklubi Githa ja Pärnumaa maleklubi on saanud riigilt toetuse atesteeritud treenerite töötasustamiseks eeldusel, et vallapoolne toetus eelneva perioodiga võrreldes ei vähene.

Tihemetsa Motoklubi reale on planeeritud toetus Lauri krossikompleksi ülalpidamiseks.

Sporditegevuse tööjõukulude real kajastuvad Surju Kooli võimla koristaja töötasud koos maksudega. Majandamiskulude real on kajastatud vahendid valla eest võistlevate sportlastega seotud kulude katmisel.

Tihemetsa Huvi- ja Spordikeskuse real on tööjõukuludesse planeeritud kompleksi töötajate töötasud koos maksudega. Majandamiskuludes kajastuvad bürookulud, sideteenused, hoone ülalpidamiskulud, kulud inventarile, hügieenivahenditele ja ürituste korraldamiseks.

Kilingi-Nõmme Spordihoone tööjõukulude reale on planeeritud spordihoone juhataja ja muu personali palgakulud koos maksudega. Majandamiskulude reale on planeeritud administreerimiskulud, lähetus- ning koolituskulud. Kinnistu ülalpidamiskuludesse on planeeritud vahendid ka gümnaasiumi staadioni hoolduseks. Peale eelneva on kajastatud ka vahendid isikliku auto kasutamise kompensatsiooniks, infotehnoloogiale, inventari soetamiseks ja hoolduseks ning mitmesuguste ürituste läbiviimiseks.

Mänguväljakute majandamiskuludesse on arvestatud laste mänguväljakute hoolduse ja jooksva remondi kulud.

Lastelaagrite tööjõukulude real kajastuvad õpilaste töömaleva palgakulud koos maksudega. Majandamiskuludesse on planeeritud toitlustuskulud ja ürituste kulud.

Noorsootöö reale on planeeritud vahendid noortevolikogu tööks. Toetuste reale on planeeritud noorte omaalgatuste omaosalused.

Vabaaja ürituste majandamiskuludesse on planeeritud mitmesuguste ürituste nagu kaitsepäeva, lastekaitsepäeva, eakate hommikukohvi, eakate päeva, tänuürituste jm läbiviimise kulud.

Lähkma külakeskuse reale on planeeritud vahendid vallale kuuluva hoone ülalpidamiskulude osaliseks katmiseks.

Seltsitegevuse reale on majandamiskuludesse planeeritud ruumide majandamiskulud. Mittetulundusühingud ja seltsingud esitasid 16 taotlust toetuse saamiseks kokku 30 977 euro ulatuses. Mittetulundustegevuse toetusi on planeeritud 11 000 eurot.

Kilingi-Nõmme ja Surju raamatukogude tööjõukulude reale on planeeritud vahendid raamatukogude töötajate palgavahenditeks koos maksudega. Majandamiskulude reale on planeeritud vahendid bürookuludeks, perioodika tellimiseks, sidekuludeks, lähetus- ja koolituskuludeks, ruumide ülalpidamiskuludeks, andmesideks, tarkvara hoolduseks, inventari soetamiseks ja hooldamiseks, teavikute ostmiseks. Planeeritud on ka riigipoolne toetus teavikute ostmiseks.

Kilingi-Nõmme Klubi tööjõukuludesse on arvestatud klubi töötajate ja ringijuhtide töötasud koos maksudega. Majandamiskulude real kajastuvad bürookulude, sideteenuste, lähetus- ja koolituskulude, hoone ülalpidamiskulude, isikliku sõiduauto kasutamise, andmeside, inventari soetuse ning hoolduse, katla hoolduse ja ürituste korraldamise ning ringide tegevusega seotud kulud.

Tali Seltsimaja ja Surju Rahvamaja tööjõukuludesse on arvestatud töötajate ja ringijuhtide töötasud koos maksudega. Surju Rahvamaja tööjõukuludes kajastuvad ka sihtotstarbelised vahendid Kultuuriministeeriumilt summas 9200 eurot. Majandamiskulude reale on planeeritud vahendid bürookuludeks, sideteenusteks, koolituseks, hoone ülalpidamiskuludeks, kulud infotehnoloogiale, inventari soetamiseks, ning ürituste korraldamiseks.

Mälestusmärkide ja monumentide eelarvesse on planeeritud vahendid valla territooriumil olevate mälestusmärkide hooldamiseks.

Ajalehe majandamiskulude reale on planeeritud trükikulud jm ajalehe toimetamisel vajalikud väljaminekud.

Usuasutuste reale on planeeritud tegevuskulude toetus Saarde Katariina kogudusele 1000 eurot ning Teeliste Kirikule 300 eurot.

Haridusasutuste näol on tegemist kõige suurema põhitegevuse kuluvaldkonnaga, mis moodustab eelarvest 54,9% (2022. a 54,4%).

Lasteaed „Krõll“ ja Surju Kooli lasteaia osa tööjõukulude reale on planeeritud vahendid kogu personalile. Lasteaedade majandamiskuludesse on planeeritud bürookulud, koolituskulud, ruumide korrashoiukulud, sõidukite ülalpidamiskulud, infotehnoloogiakulud, inventarikulud, toidukulud, meditsiinikulud ja hügieenitarbed, õppevahendite kulud, ürituste kulud, kulud eririietusele jm majanduskulud.

Teistele omavalitsustele makstav lasteaia kohamaks on teiste omavalitsuste lasteaedades käivate Saarde valla laste eest tasutav kohamaks.

Surju Kooli tööjõukulude reale on planeeritud koolipersonali palgakulud koos maksudega. Tööjõukuludes kajastub ka riigivahenditest puudujääv 70 894 eurot õpetajate töötasudele kehtestatud määrade rakendamiseks. Majandamiskulude reale on planeeritud vahendid administreerimiseks, lähetus- ja koolituskulud, hoone ülalpidamiskulud, isikliku sõiduauto kasutamise kulud, infotehnoloogia- ning inventari kulud, meditsiinikulud ja hügieenitarbed, kulud õppevahenditele ning üritusteks.

Surju pedagoogide tööjõukulude real kajastub ainult riigipoolne hariduskulude toetus õpetajate ning juhtiva personaliga palgakuludeks koos maksudega. Majandamiskulude real kajastuvad riigipoolsed vahendid täiendkoolituseks ja õppevahenditele ning kultuurirahituse toetus.

Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi tööjõukulude reale on planeeritud palgavahendid koos maksudega kogu koolipersonalile. Tööjõukuludes kajastub ka riigivahenditest puudujääv 27 541 eurot õpetajate töötasudele kehtestatud määrade rakendamiseks. Majandamiskulude real kajastuvad vahendid bürookuludeks, sideteenusteks, lähetus- ja koolituskulud, hoonetekompleksi ülalpidamiskulud, isikliku sõiduauto kasutamise kulud, infotehnoloogilised kulud ja kulud inventarile ning selle hooldamisele, toitlustuskulud, õppevahendite ja õpilasürituste kulud. Gümnaasiumi eelarvesse on sisse arvestatud ka õpilaskodule lepingu alusel saadav toetus 32 800 eurot.

Teistele omavalitsustele õpilaskoha maksumuse arvestuse aluseks on õpilaskoha maksumus, mille piirmäär on seaduse alusel 99 eurot kalendrikuus õpilase kohta (v.a erivajadustega õpilane).

Koolitoidu reale on planeeritud kokku nii riiklikud vahendid põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste toitlustamiseks kui ka omavahendid tasuta hommikusöögiks, koolipersonali toitlustamiseks ja vahendid õpilaskodus elavatele õpilastele.

Gümnaasiumi pedagoogide tööjõukulude real kajastub ainult riigipoolne hariduskulude toetus õpetajate ning juhtiva personaliga palgakuludeks koos maksudega. Majandamiskulude real

kajastuvad riigipoolsed vahendid õppevahenditele, täiendkoolituseks ning kultuurirahituse toetus.

Muusikakooli tööjõukuludesse on planeeritud muusikakooli personali töötasud koos maksudega. Majandamiskuludesse on planeeritud administreerimiskulud, lähetus- ja koolituskulud, hoone ülalpidamiskulud, isikliku sõiduauto kasutamise kulud, andmeside, inventari hoolduskulud, õppevahendite kulud ning ürituste kulud. Toetuste real kajastub muusikakoolide liidu liikmemaks.

Huvikeskuste majandamiskulude real on planeeritud vahendid huvikoolidele ja ringidele teistes omavalitsustes ja eraõiguslikes institutsioonides.

Saarde Valla Huvikeskuse tööjõukuludesse on planeeritud vabaajakeskuse töötajate palgavahendid. Majandamiskulude real kajastuvad bürookulud, sideteenused, koolituskulud, hoone ülalpidamiskulud, vahendid infotehnoloogiale, inventarile, meditsiinikuludeks ja hügieenitarveteks, ürituste läbiviimiseks jm majanduskuludeks.

Õpilasveo eriliinide majandamiskulude real kajastuvad kulutused õpilasvedudele vallasiseselt ja maakonnaliinidele. Toetuste real kajastub osalus ühistranspordikeskuses.

Õpilaskodude reale on planeeritud vahendid õpilaskodu kulutuste katteks mujal õppivatele meie valla õpilastele.

Sotsiaalse kaitse osakaal põhitegevuse kuludest on 16,3% (2022. a 11,8%). Selle valdkonna eesmärgiks on valla elanikele ja nende perekondadele toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks, kergendamiseks abi osutamine ja sotsiaalsete erivajadustega isikutele sotsiaalsele turvalisusele ning ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine.

Erivajadustega inimeste riiklik hoolekanne reale on planeeritud Sotsiaalkindlustusametilt saadud vahendid.

Puuetega inimeste sotsiaalsele kaitsele on planeeritud majandamiskuludeks mitmesuguste hoolduse, nõustamise ja tehniliste abivahendite kulud. Toetuste reale on planeeritud puuetega isikute hooldajatoetused, neilt toetustelt makstav sotsiaalmaks. Samuti on siia planeeritud ühekordsed toetused puuetega isikutele.

Surju Hooldekodu „Videvik“ tööjõukulude reale on planeeritud kogu personali töötasud koos maksudega. Majandamiskuludesse on planeeritud administreerimiskulud, koolituskulud, hoonete ülalpidamiskulud, info- ja kommunikatsioonikulud, inventari, toiduainete, meditsiinikulud ja hügieenitarvete kulud ning muud majanduskulud.

Eakate sotsiaalse kaitse majandamiskuludesse on planeeritud hooldusteenuse ostmise, kaupluseringid, sotsiaaltransport ja muud sotsiaalsed teenused. Toetuste reale on planeeritud ühekordsed toetused eakatele. Majandamiskuludesse on planeeritud ka riigilt saadud pikaajalise hoolduse vahendid summas 160 576 eurot.

Koduteenuste rea tööjõukulude alla on planeeritud koduhooldustöötajate palgakulud koos maksudega. Majanduskuludesse on planeeritud bürookulud, sünnipäevalillede kulu hooldatavatele, koolituskulud, isikliku auto kasutamise kulud, inventari kulud, meditsiinikulud ja muud majandamiskulud.

Asendus- ja järelhooldus on sotsiaalteenus, mille vahendid tulevad riigilt. Selle teenuse eesmärk on lapse heaolu ja õiguste tagamine, peresarnaste elutingimuste võimaldamine ning lapse ettevalmistamine võimetekohaseks toimetulekuks täisealisena. Asendushooldusteenuse osutaja on hoolduspere, perekodu või asenduskodu. Järelhooldusteenuse eesmärk on asendushoolduselt või eestkostelt lahkuva isiku iseseisva toimetuleku ja õpingute jätkamise toetamine.

Perede ja laste sotsiaalse kaitse tööjõukuludesse on planeeritud puudega lapse tugiisikule arvestatud tasud. Majandamiskuludesse on planeeritud erivajadustega laste transport, laagrite

kulud, projekti „Imelised aastad“ koolituskulud, tugiteenuste kulud jm laste hoolekannet puudutavad kulutused. Toetuste reale on planeeritud valla poolt makstavad sünnitoetused, koolitoetused, paljulapselise pere toetused ning ühekordsed toetused peredele. Samuti kajastub toetustes riigipoolne matusetoetus.

Toimetulekutoetuste rea majandamiskuludesse on kantud riigipoolne toimetulekutoetuste maksmise korraldamise hüvitis. Toetuste real kajastuvad riigieelarvest eraldatud toimetulekutoetuste vahendid.

Riskirühmadele sotsiaalse kaitse real kajastuvad majandamiskulude all ravikindlustuseta isikute ravikulud, matusedulud jm. Toetuste real kajastuvad ühekordsed toetused riskirühmadele ning toetus 14 600 eurot projektile „Kodud tuleohutuks“ seejuures pool toetusest laekub Siseministeeriumilt. Toetuste reale on planeeritud ka toetus Toidupangale summas 2000 eurot.

Sotsiaalse kaitse halduse majandamiskuludesse on planeeritud valla sotsiaaltöötajate autode ülalpidamiskulud, koolituskulud, erialaste trükiste soetamine, infotehnoloogilised kulutused.

2022. aastast kasutamata jäänud sihtotstarbelised vahendid.

Kooskõlas riigieelarve seaduse §-ga 52 tuleb kohaliku omavalitsuse üksusel eelarveaasta lõpuks kasutamata jäänud toetusfondi vahendid üle kanda järgmisse eelarveaastasse samaks otstarbeks. Samuti viiakse üle muud kasutamata jäänud sihtotstarbelised vahendid. Sellega tagatakse vahendite kasutamine vastavalt eraldamise eesmärgile.

Saarde valla 2022. aasta lõpu likviidsete varade jäägis on sihtotstarbelisi kasutamata vahendeid summas 44 599 eurot, mida võib lisaks eelarves sätestatule kasutada järgmiselt:

• Toimetulekutoetusteks	3918 eurot
• Asendus- ja järelhoolduseks	20 471 eurot
• Matusetoetusteks	-4566 eurot
• Gümnaasiumi pedagoogidele	3720 eurot
sh tööjõukuludeks	1454 eurot
kultuuriranits	2266 eurot
• Surju Kooli pedagoogidele	1400 eurot
sh koolituseks	458 eurot
õppevahenditele	253 eurot
kultuuriranits	689 eurot
• Huvitegevuse vahendid	10 553 eurot
• Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA-lt	4648 eurot
sh Surju Rahvamajale	1328 eurot
gümnaasiumile	2656 eurot
Surju Koolile	664 eurot
• Noorte lõimimise ja keeleõppe projektile	4455 eurot
sh noorsootöök	900 eurot
Saarde Valla Huvikeskusele	3555 eurot.

Investeermistegevus

Nimetatud osas on tulused planeeritud kokku 1 013 780 eurot.

Vara müügituludena on planeeritud 100 000 eurot (eeskätt vallale mittevajalikud kinnistud).

Kirjel põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine on 913 700 eurot, sh

- Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskuse hoone energiatõhususe projektile Rahandusministeeriumilt 594 000 eurot ja tervisekeskuse omaosalus 60 000 eurot;
- Keskkonnainvesteeringute Keskuselt jäätmejaamale 200 000 eurot;

- hajaasustuse programmile 50 000 eurot;
- generaatori soetamiseks tervisekeskusele tervisekeskuse omaosalusena 9700 eurot.

Finantstuludesse on planeeritud 80 eurot pangaintresse.

Põhivara soetuse real on kogusummaks 2 566 680 eurot.

Objektiti ja valdkonniti on kavandatud järgmised investeeringud:

- 1) teede ja tänavate renoveerimiseks vastavalt teehoiu kavale 303 400 eurot,
- 2) jäätmejaama projektile 325 000 eurot,
- 3) haljastuse reale on planeeritud 20 000 eurot vallas asuvate paisude rekonstrueerimise projekteerimiseks,
- 4) tänavavalgustuse lampide vahetamiseks energiasäästlikemate vastu on planeeritud 20 000 eurot,
- 5) elamumajanduse reale sotsiaalelamu projekteerimiseks 30 000 eurot,
- 6) SA Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskuse hoone energiatõhususe projektile 1 500 000 eurot, generaatorile 29 280 eurot, sh 19 580 eurot toetuse arvelt,
- 7) Tihemetsa Huvi- ja Spordikeskusele 30 000 eurot pesuruumi uude asukohta viimiseks ja sellest tulenevate tööde katteks, uue pesuruumi kanalisatsioonisüsteemi rekonstrueerimiseks ning küttesüsteemi osaliseks ümberehituseks,
- 8) mänguväljakute uuendamiseks 10 000 eurot,
- 9) Kilingi-Nõmme Klubi lavastangedele 45 000 eurot,
- 10) Surju Rahvamaja välisfassaadi töödeks 30 000 eurot,
- 11) Kilingi-Nõmme Lasteaiale „Kröll“ on planeeritud vahendid päikesepaneelide paigaldamisega seotud kulutusteks summas 50 000 eurot,
- 12) Surju Koolile 40 000 eurot valgustite vahetamiseks,
- 13) Kilingi-Nõmme Gümnaasiumile 100 000 eurot Sambla 18 hoone rekonstrueerimise projekteerimiseks,
- 14) Kilingi-Nõmme Muusikakoolile 15 000 eurot hoone puistevillaga soojustamiseks ja käiguteede rajamiseks,
- 15) Surju Hooldekodule „Videvik“ 19 000 eurot generaatori soetamiseks ja ühenduste tegemiseks, sh 7000 eurot toetuse arvelt

Osaluste soetuse real kajastuvad vahendid seoses Surju reoveepumpla projektiga 100 000 eurot.

Põhivara soetamise sihtfinantseerimiseks on eraldatud 100 000 eurot, mis kajastub veevarustuse real ja on planeeritud hajaasustuse programmi vahenditeks.

Finantskulude real kajastuvad kapitalirendi intressid ning laenude intressid vastavalt laenugraafikutele.

Investeermistegevus kokku on 1 808 300 eurot. Katteallikateks on kavandatud põhitegevuse tuleml, aastavahetuse vahendite vaba jääk ja pikaajaline laen.

Finantseerimistegevus

2023. aastal on planeeritud - kooskõlas Saarde valla arengukava ja eelarvestrateegiaga - võtta ühele aastale kuhjunud investeeringuteks pikaajalist pangalaenu 1 200 000 eurot.

Laenu kasutamine:

Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskuse hoone	900 000
--	---------

energiatõhususe projekt	
Osaluste soetus ÜVK projektideks	100 000
Sotsiaalelamu projekteerimiseks	30 000
Päikeseenergia investeeringuteks	50 000
Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi investeeringuteks	100 000
Surju Kooli investeeringuteks	20 000
KOKKU	1 200 000

Kohustuste tasumise real kajastuvad pangalaenuade tagasimaksed 289 927 eurot ja kapitalirendikohustused 7473 eurot.

Finantseerimistegevus kokku on 902 600 eurot.

Likviidsete varade muutuse eelarveosa

Likviidseteks varadeks peetakse raha ja pangakontodel olevaid vahendeid eelmise eelarveperioodi lõpus. Nimetatud eelarveosa kajastab raha jäägi ülekandmist järgmise aasta eelarvesse. Eelarve tulem peab võrduma likviidsete varade muutuse ja finantseerimistegevuse kogusumma vahega.

2022. aasta lõpuks oli vallal likviidsete varade jääk 826 632 eurot, millest

- suunatakse 2023. aasta eelarvesse 677 348 eurot(-)
- sihtotstarbeliste üleminevate vahendite jääk 44 599 eurot(-)
- nõuete, kohustuste saldode muutus 49 692 eurot(-)

Eelneva tulemusel jääb eelarvesse suunamata vahendeid **54 993** eurot.

Netovõlakoormus

Netovõlakoormus on võlakohustuste kogusumma ja likviidsete varade kogusumma vahe. Netovõlakoormuse ülemmäär 2023. aastal on 80% põhitegevuse tuludest.

Saarde valla eeldatavad kohustused 2023. aasta lõpu seisuga on 3 439 001 eurot ning likviidsete varade eeldatav jääk 54 993 eurot. Netovõlakoormus on seega $3\,439\,001 - 54\,993 = 3\,384\,008$ eurot. Kui me jagame saadud netovõlakoormuse eelarve põhitegevuse tuludega $(3\,384\,008 / 8\,294\,590) * 100$, saame eelarve realiseerumisel netovõlakoormuse protsendiks **40,8**.

Netovõlakoormus 2022. aasta lõpu seisuga oli 23,3%.

Küllli Karu
vallavanem
30.01.2023